

О. В. Малаш,

канд. філол. наук, мол. наук. співр.,

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні

НАН України

АНТРОПОНІМІЯ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІРИ (НА МАТЕРІАЛІ КЛАСИЧНОЇ ТА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ)

У статті розглянуті офіційні та неофіційні антропоніми, що функціонують у класичній і сучасній українській прозовій творчості. На прикладах імен персонажів І. Нечуя-Левицького, Марка Вовчка, Панаса Мирного, М. Куліша, Г. Тарасюк, С. Процюка, М. Гримич, М. Кідрука та ін. показано, як у художній літературі імена слугують засобами мовного увиразнення, розкривають мисленнєво-емоційний світ персонажа, його особистісну, національну, релігійну тожсамість. Об'єкт дослідження – антропоніми (офіційні, гіпокористики, прізвиська, псевдоніми), вживані в українських класичних та сучасних текстах. Предмет розвідки – функціонально-стилістичні можливості антропонімів у художній літературі, лінгвофілософський і лінгвопсихологічний вимір власних імен. До обраного матеріалу – антропонімікону українських літературних текстів, – застосовано описовий метод та метод контекстуального аналізу. Метою дослідження є функціонально-стилістичний та мовно-філософський аналіз офіційної й неофіційної антропонімії відповідно до проблематики, яку автори порушують у своїх творах.

Поставлено питання про те, яким чином співвідносяться ім'я та ставлення автора до персонажа-носія, ім'я та сприйняття його носія іншими персонажами, як взаємодіють ім'я та життєпис, ім'я та самоусвідомлення. Також наголошено на емоційній близькості як чинників вживання неофі-

ційних варіантів імен. Знайдено варіанти, що символізують дорослішання, здитиніння, зречення минулого або, навпаки, намагання його зберегти. Розкрито причини називання одного персонажа в літературному творі багатьма іменами, а двох персонажів – одним. Показано, як на ґрунті імен розгортаються ідеологічні конфлікти, чому офіційне ім'я для персонажа не обов'язкове і яку роль відіграє варіант імені в ритуалі залицяння. Також приділено увагу гумористичній складовій, коли неофіційні антропоніми використані з карнавальною метою.

Ключові слова: антропонім, неофіційний антропонім, гіпокористика, псевдонім, літературно-художній антропонім.

O. V. Malash,

PhD in Philology, Sc, junior researcher,

O. O. Potebnia Institute of Linguistics

of the NAS of Ukraine

ANTHROPONYMY: PSYCHOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL DIMENSION (A CASE STUDY OF THE CLASSICAL AND MODERN UKRAINIAN PROSE)

The paper provides an analysis of formal and informal anthroponyms that act in the classical and modern Ukrainian prose. A case study of the names given to the characters of the prose works of I. Nechui-Levytskyi, Panas Myrnyi, M. Kulish, H. Tarasiuk, S. Protsiuk, M. Hrymch, M. Kidruk etc. shows how the names serve as means of linguistic expressiveness, reveals the thought and emotional space of the character, his/her personal, national, and religious identity. The object of the study are anthroponyms (formal, hypocoristics, nicknames, pseudonyms) used in the classical and modern texts. The subject of the research are the functional and stylistic opportunities of anthroponyms in fiction, and the linguophilosophical and linguopsychological dimension of proper names. The descriptive method and the method of contextual analysis are used toward the selected material – anthroponymical vocabulary of the Ukrainian fiction. The aim of this research is a functional, stylistic, and linguophilosophical analysis of the formal and informal anthroponymy in its relation to the issues raised by the authors in their prose.

We raise a question how a name and the author's attitude to the character (the holder of that name), a name and perceiving its holder by other characters, a name and self-awareness correlate. An emotional intimacy is emphasized as a factor that motivates people to use informal name variants. Some revealed variants symbolize the adulthood, infantilization, renunciation of the past or trying to preserve it. We uncover the reasons for naming of one character with many names and two characters – with the same name. It is shown how can they make ideological

conflicts about the names, why a formal name is not required for the character, and what kind of role can the name variant play in the courtship ritual.

Key words: anthroponym, informal anthroponym, hypocoristics, pseudonym, fiction anthroponym.

Які характеристики повинна мати людина, щоб її називали Ганною, а не Наталею? Це питання прозвучить дещо дивно для сучасного українця, не звиклого іменувати дітей на честь християнських святих-патронів (Артем, бо народився в День святого Артемія), тим більше – давати імена відповідно до подій, з якими пов'язана поява дитини (Ждана, бо на неї довго чекали). Зазвичай імена «просто подобаються», модні, бережуть пам'ять про рідних, і це достатній привід для того, щоб новий громадянин його отримав.

У власних іменах людей (антропонімах), на відміну від інших видів онімів, закладена дивовижна двоїстість: з одного боку, антропонім виокремлює людину з-поміж інших, їй подібних, а з другого – не повідомляє про неї нічого специфічного та не виділяє носія цього імені жодним чином серед решти носіїв. Інакше кажучи, Валерій за замовчанням відрізняється від Георгія, бо їхні імена неоднакові, проте два Валерії не мають спільних ознак, крім імені, за яких би їх можна було зарахувати до певної категорії. Але з цієї подвійної сутності антропоніма є істотний виняток – ім'я у мистецтві. Художня творчість (як колективна, так і індивідуально-авторська) експлуатує імена як особливі знаки, наповнені важливим для творця сенсом. Не просто так персонажа відомої казки названо Телесиком, а через те, що народився він з дерева – *телес* «стовбур дерева», *телиш* «колода, шматок дерева» і є деревом, яке стало *тілом* [12, с. 539, 541]. Ім'я покликане наділити героя чи героїню особистою історією, чеснотами й вадами, визначити ставлення до нього/неї інших мешканців світу, до якого його/її вмістили. Тому, чуючи ім'я *Федько*, аудиторія неминуче згадує трагічну долю Винниченкового Федька-Халамидника, а ім'я *Катерина* пов'язує з Шевченковим: «Кохайтеся, дівчаточка, та не з москалями».

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Для мовознавчих студій художня антропоніміка становить особливий інтерес – насамперед важлива відповідь на питання, чому та навіщо автор (авторка) обирає саме це ім'я, що воно має означати для читачів, і яким великим є розмаїття художніх прийомів, які б передбачали залучення антропонімів до розкриття особистості персонажа. Наприклад, із якою метою Іван Багряний у «Тигроловах» дає однакові імена сестрі головного героя в Україні та його новій знайомій на Далекому Сході [2], й що спонукає героїню оповідання Марини Єщенко «Мій Хвильовий» назвати Наташку Б'янкою [13]. Ця проблема актуальна не лише через увагу до «кухні», на якій створюється художній

текст, а й через потребу випрацювання сучасного українського антропонімного етикету з оперттям на мистецькі зразки.

Аналіз досліджень проблеми. У слов'янській ономастиці найґрунтовнішими дослідженнями художньої антропонімії варто вважати, на наш погляд, праці Л. О. Белея [2], Ю. Карпенка [17], Л. Кричун [20], О. Горбач [8], А. Вегеш [5], Т. Окуневич [26] які систематизували найважливіші функції літературно-художніх антропонімів, Ж. Дворжакової, якій завдячуємо історичним оглядом літературної антропонімії [33], Ч. Косиля [34] та ін.

На відміну від традиційного підходу «текст – антропонімний простір – інтерпретація» ми застосовуємо підхід «проблема – ім'я – інтерпретація», що дозволяє детальніше розглянути ті антропоніми, які ілюструють порушену філософську чи психологічну проблему.

Об'єктом дослідження стали офіційні та неофіційні антропоніми, вживані в українських класичних та сучасних літературних текстах. За **предмет дослідження** ми обрали функціонально-стилістичні можливості антропонімів у художній літературі, а також лінгвофілософський і лінгвопсихологічний вимір власних імен українських літературних персонажів.

Мета цієї статті – функціонально-стилістичний та лінгвофілософський аналіз літературно-художньої офіційної й неофіційної антропонімії.

Джерельною базою дослідження стали твори класичної та сучасної української літератури – Марка Вовчка, Івана Нечуя-Левицького, Миколи Куліша, Бориса Антоненка-Давидовича, Галини Тарасюк, Степана Процюка, Наталії Очкур та багатьох інших. Фактичний матеріал дослідження – усі варіанти імен літературних персонажів у різних контекстах. До обраного матеріалу застосовано **описовий метод** та **метод контекстуального аналізу**; задіяно прийоми культурно-історичної інтерпретації.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи літературно-художні антропоніми, дослідник завжди намагається з'ясувати, чому й навіщо автор обрав для героя чи героїні саме такий спосіб позначення. І доходить висновку, що, даючи ім'я персонажу, його творець свідомий потенціалу цього антропоніма. Тому вибір варіанта слугує важливим прийомом, що допомагає зорієнтувати читацьку аудиторію щодо особливостей вдачі персонажа. Саме тому Марія Магіос називає героїню *Дарусею* – лагідно та співчутливо, щоб читачі роману «Солодка Даруся» змогли краще уявити жінку, яка через пережите горе мовби назавжди застигла в его-стані дитини [22]. Також перебування в дитячому его-стані демонструє головна героїня оповідання Галини Тарасюк «Щаслива *Дарочка*» – молода багатодітна жінка *Дарочка, Дарця*, здатна, подібно до Поліанни (дівчинки з однойменного роману Елеонор Портер), тільки не вдаючись до спеціальної гри-автотренінгу, – із вдячністю приймати все, що відбувається в її житті, навіть коли воно перетворюється на пекло [30].

Інколи персонажі одного твору мають одне офіційне ім'я на двох, і тоді авторові доводиться розрізняти їх за неофіційними (або неофіційним та офіційним) варіантами – *Григорія і Грицька* в «Тигроловах» Івана Багряного [2], *Вову й Володю* з «Депеш Мод» Сергія Жадана [14]. А герой роману «Любов і піранії» Макса Кідрука сам постає перед читачами то *Санею*, то *Алексом*, то «коротко й екзотично» *Алі* [18].

Відповідний варіант імені потрібен для того, щоб бути «своїм» у певному колі, а цих кіл може бути чимало. Так, боєць Олександр із оповідання Галини Вдовиченко «Госпіталь. Розвантажувальні дні» усім, хто молодший за нього, відрекомендовується як *дядя Саша*; для інших він – *Сашко* [4]. У повісті «Козачка» Марка Вовчка героїню спершу називають *Оле-сею*, а з дев'ятої глави – *Олександрою*, ніби в такий спосіб авторка акцентує на психологічному зламі, внаслідок якого наївна дівчина позбулася дитинної довіри до реальності, що її оточувала, й перетворилася на згорьовану дорослу жінку [7].

Отже, модифікація імені персонажа як символ зрілості/незрілості – цілком типовий прийом для української прози. «Ти вже дорослий хлопчик, *Кирильцю*» [28, с. 120], – сам до себе звертається персонаж роману Степана Процюка «Інфекція». Він і справді фізично дорослий, проте в момент екзистенційної кризи ніби перевбирається в дитину, роздвоюється на дорослий та дитячий егостани, які намагаються порозумітися між собою.

У романі тієї-таки Галини Тарасюк «Сестра моєї самотності» головна героїня за допомогою автономізації намагається (хай не завжди успішно) встановити особисті кордони: «ані найменшого ні з ким панібратства! Для всього світу – по імені і батькові: *Олександра Олександрівна*. Навіть для жовторотих фаворитів, яким би свербіло в присмерку будуару називати тебе *Сандрою*, *Сандою* чи ще якоюсь порнокличкою <...> Навіть для савонного, дорогого, по роги державного мужа, котрий волів би досі бачити тебе невинною *Санечкою*, наївним Сонечком <...>» [31, с. 12–13]. А в оповіданні «Острів зимового мовчання», який починається фразою: «Жінка, яку тепер звали Ольгою, <...>» (151), героїня має кілька імен: спочатку вона – *Оксана*, потім – *Тамара*, а насамкінець – *Ольга*; для чоловіка-грека вона – *Афродіта*; для випадкового коханця, який зайшов до її таверни, – *Наташа* (прізвисько жінок колишнього СРСР, залучених у проституцію за кордоном) [30, с. 151]. Відсутність мети в житті, внутрішнього стержня, цілісності в героїні символізує низка імен, що змінюють одне одне, лишаячи її сутність усе тією самою.

Для героїні роману «Над Чорним морем» Іван Нечуй-Левицький обирає ім'я *Саня* – варіант, що асоціюється щонайперше з хлопчиком. Такий варіант імені натякає на певні риси характеру дівчини, що їх традиційно вважають чоловічими, та, можливо, на її прагнення взаємодіяти на рівних

у світі науки й управління, який у ХІХ належав переважно чоловікам [25]. В оповіданні Євгена Гуцала «Хто ти?» односельці героїні не асоціюють її з ім'ям і по батькові *Дарина Дмитрівна*, вона для них завжди *Одарка* – не надто розумна жінка, яка мало заслуговує на повагу [11]. Подібну функцію виконує зневажливий варіант імені *Євдокія – Явдошка* в романі Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні», та й від головного персонажа *Нечипора* (одомашнене *Нікіфор* «переможець») залишається обітнуте *Чипка* як «знак якості» його незрілої душі [23].

У п'єсі Миколи Куліша «Отак загинув Гуска» головний герой та його дружина чи не вперше пригадують, як звучать повні імена їхніх сімох доньок:

Секлета Семенівна. Як же так, Саваєику, коли ж сім: Устонька, Настонька, Пистонька, Христонька, Хро-стонька, Онисонька, Охтисонька. Гуска (*дивлячись в одну точку*). Так і я почав. А вони мені: доньки в вас дорослі? Дівчата? Цілі громадянки? А ви їх змалюєте? Знижуєте? Зменшуйте?.. Будь ласка, на повні ймення! Як ваших дочок повні наймення? Секлета Семенівна (*боязко*). Устя, Настя, Пис-тя, Христя... Гуска (*скрикнув*). Загину, а так своїх власних дочок не називав і не назову-с! Мужичок з них, когуток, хоч як хочете, — не зроблю. (*Секретно подумав і почав*). Усти-мія, кажу, Настасія... (*До жінки*). От кажи тепер далі ти! Секлета Семенівна. Устимія, Настасія, Писти-мія... Гуска (*хмуро поправив*). Євпистимія! Секлета Семенівна. Євпистимія, Євхристимія... Гуска (*поправив*). Христинія! Секлета Семенівна. Христинія, Хростинія... Гуска. Євфросинія! [21].

Але важливість повних імен для родини Гусок полягає не лише в тому, що доньки вже дорослі й це має бути певним чином підтверджено. Річ у тім, що ці імена дівчата отримали при хрещенні. Пов'язана з соціалістичною революцією зміна релігії (тобто відмова від неї) потребує і знищення всього, що пов'язане з християнством – зокрема старосвітської антропонімної традиції. Батько переймається тим, що це перейменування торкнеться і його дітей:

Секлета Семенівна. Євхросинія... Та ми ж ніколи, Савасику, так їх не називали. Гуска. А тепер треба, б'од нас тепер, як помітив я, церковні наші імення хочуть одібрати і всіх нас на Роз та Карлів хочуть обернути. Треба берегти! Святині-с!.. [там само].

Кардинально протилежну ситуацію демонструє нам оповідання Анастасії Якименко «За щастям». Оскільки до закладів вищої освіти в Радянському Союзі був заборонений шлях абітурієнтам з «неправильним» соціальним походженням (дітям священників, «куркулів», тобто тих, хто жив з приватної торгівлі, та взагалі всіх, кого зарахували до ворогів радянського народу), то дівчина, охрещена *Серафимою*, прагнучи порвати з «буржуазним» минулим, щоби вступити до вишу, змінює ім'я на «пролетарське»

– *Люція* (скорочено «Велика жовтнева революція»). Втім, упродовж усієї історії вона лишається аморфною *Люсею* з геть неусталеними поглядами на життя та невиразним майбутнім [32].

Ім'я, зокрема неофіційне, може ставати маркером релігійної тожсамості, як у романі Семена Скляренка «Святослав», героїня якого, прийнявши християнство, отримує й наймення, пов'язане з християнською міфологією: «*Малушею* ти була – і *Марією* вознесешся» [29, с. 464]; в романі «Весняні ігри в осінніх садах» Юрій Винничук пародіює ці перейменування: героїня взяла псевдонім за кришнаїтськими традиціями. «*Валерія*, яка знала її під іншим іменем, так само загорілася ідеєю помінати собі ім'я та назвала себе *Лалла-дед*, скорочено *Лалла* (можливо, на честь індійської поетеси XIV ст., хоча сама навряд чи мала про це уявлення), а свого хлопця Юрія запропонувала іменувати «*Джаганатха*, скорочено *Джага*» [6, с. 35]. У самому тексті цього немає, але читач може побачити в Юрєвому «кришнаїтському» псевдонімі гру слів: *Джаганатха* в перекладі з санскриту – «володар Всесвіту», а *Джага* – жаргонна назва алкогольного напою *Jaguar* або взагалі алкоголю низької якості.

Неофіційні імена інколи незворотно заступають офіційний варіант, як у випадку, описаному в повісті І. Нечуя-Левицького «Микола Джеря»: «Тій дівчині піп дав імення *Минодора*, а люди на селі звали її *Нимидорою*» [24, с. 14]. Це прізвисько, як видно далі з повісті, використовує навіть її чоловік. Адаже церковне (насправді язичницьке з походження – Мῆνοδώρα «дар місяця») ім'я, яким охрещено героїню, для широкого загалу незрозуміле, чуже, важко артикульоване, тому односельці та рідні припасовують звучання антропоніма *Минодора* до того, що звичніше їм самим. У романі П. Загребельного «Диво» князь Ярослав воліє називати подругу не на її справжнє ім'я *Забава*, а на прізвисько *Шуйця* (через те, що в дівчини була лише ліва рука) [16].

Імена та їхні варіанти можуть бути приводом для конфліктів, як-от у «Містичному вальсі» Наталії Очкур, де персонажі навмисне називають одне одного тими гіпокористиками, які викликають відразу в адресата: «Повний варіант ще куди не йшло, звучить пристойно, без грайливості, та ось скорочення від нього! Пестливі форми, хай їм грець! *Гриша*, *Грицю*... жах, та й годі!» [27, с. 5], «Усі знали, що вона терпіти не може, коли її називають *Светою*, саме так, через «є» <...>» [там само, с. 6]. Героїня, яка саботує звертання *Света*, не проти варіанта *Лана*, але вважає його «переполовиненим» ім'ям [там само, с. 65], і лише на піку щирості, за відчуття максимального душевного наповнення ідентифікує себе зі *Світланою*.

У романі «Ти чуєш, Марго?» Марини Гримич героїня транслює різні ступені близькості з іншими персонажами, називаючи одних офіційними іменами (*Максим*, *Сергій* – старші сини Марго, *Андрійки* – молодший син та чоловік), висловлює через використання різних антропонімних варіантів оцінку

персонажам (*Светочка, Леська*) [10]. Герой «Інфекції» Степана Процюка в момент інтимної близькості перейменовує *Ірен* в *Ірцю* [28, с. 99].

Геть інакша ситуація зі співвідношенням офіційних і неофіційних антропонімів у романі «Доця» Горіха Зерня: бабуся героїні – то *баба Оля*, то *тьотя Оля*, то *Ольга Іванівна*, а кума її бабусі – то *баба Маша*, то *Марчиха*, то *Марія Павлівна*, – що більше варіантів має ім'я персонажа, то ширші в самого персонажа соціальні зв'язки й розмаїтіший характер узаємин з іншими. При цьому сама головна героїня, навпаки, інкогніто й водночас *доця*, *деточка* чи навіть *фюрер* (так записана в телефоні в колеги) [9].

Неофіційні імена змінюють одне одне; для різних людей Лариса, героїня роману Галини Тарасюк «Сестра моєї самотності» може бути як *Лорою*, так і *Лесею*: «Вона з вікна дивилась на автобус... з Лесею. Лесею? Ах, пробач, Лоро, я й забула, що твоя мама, сільська вчителька, назвала тебе на честь Лесі Українки...» [31, с. 7]. Одначе й сама Лариса називає подругу Олександру теж *Лесею* – точніше, *Леською*: «У світлі хвилини ваших стосунків вона іноді ради містифікації назвала тебе Лесею», й навіть після її смерті Олександрі вчувається Ларисин голос: «Бідна Лесько, я вже зійшла з дистанції, а ти все ще біжиш?..» [там само, с. 17].

Імені відведено роль національної ознаки: мати головного героя повісті «Слово матері» Бориса Антоненка-Давидовича називає хлопчика *Івасиком*, а подруга-росіянка та її батько – *Ванею*. До речі, неофіційні імена дітей відображають тогочасну практику, поширену серед російської аристократії – називання на іноземний (англійський або французький лад): *Мері* (Марія), *Кімі* (Катерина), а хлопчину, який має важковимовне ім'я *Анемподист*, у побуті називають *Анею*. Симптоматично, що ім'я *Ярина* (так звали героїню п'єси Марка Кропивницького «Невольник» за однойменною поемою Тараса Шевченка – на цю виставу приїздить родина Кузьмініх-Караваєвих разом з Іваном) збурує в Мері огиду – як українська мова («малоросійський діалект») викликає зневагу в її батьків. Через спротив героїні типовому українському імені автор ніби зміцнює її зв'язок з матір'ю й батьком – переконаними україноненавистниками, які вже за кілька сторінок відверто знущуються з простої селянки лише через те, що вона не володіє російською [1].

Часом автор (авторка) воліє обійтися взагалі без офіційного імені або загадує його лише побіжно. Це завжди продиктоване певним сюжетним задумом. Наприклад, у романі Павла Загребельного «Брухт» воєнний (і повоєнний) злочинець не має жодних ідентифікацій, крім прізвиська *Трамбон*, яке вказує на його офіційне заняття, що ним грабіжник певний час вдало прикривається. Геніального айтівця-самоука, який фактично керує всіма фінансово-правовими операціями в корпорації «Куч-метал», всередині цієї компанії всі кличуть *Нулем*, а між тим «у нього одинадцять закордонних паспортів, і всі на різні прізвища» [15, с. 234]. Причому попервах це

прізвисько означало інше – так прозвали його «за абсолютну непомітність і, власне, нікчемність» [там само, с. 71], незугарність, позірну скромність, потім «так до нього і прилипло» [там само, с. 72], та з огляду на стрімку кар'єру чоловіка це прізвисько вже набуло іншої конотації: хитрий ділок завойовує довіру генерального директора корпорації, художника, його дружини, а наприкінці, найімовірніше, й виявиться тим, хто організував убивство свого шефа. Відсутність офіційного імені слугує символом невидимості (Нуль – «невидимий і нечутний мікроб» [там само, с. 73]), непомітної влади (*Фень* – до речі, саме йому вдається відновлювати пам'ять свого хворого однокласника, звертаючись до нього скороченим варіантом *Кузь*, як між ними було заведено з дитинства).

У романі Макса Кідрука «Не озирайся і мовчи» героїня має офіційне ім'я – Валентина, але чоловік називає її *Бібі* – «так на суахілі шанобливо звертаються до літніх жінок» [19, с. 25]. У такий спосіб немолодий вже герой мовби прагне акцентувати на спільному життєвому шляхові, який пройшов із коханою пліч-о-пліч. Не так, як усі інші, називає жінку головний герой згаданого «Брухту» Павла Загребельного – *Євдоксія* (не *Євдокія*, не *Ледва* й не *Дунька*), демонструючи таким чином своє захоплення її «імператорською» харизмою, з одного боку, а з другого – прагнучи вразити жінку своєю ерудицією, бо це один із небагатьох «козирів» Совинського-вченого перед не надто інтелектуально обдарованою партнеркою. А за її відсутності персонаж іронізує: «Назвав Євдокію Євдоксією, та то був тільки комплімент, бо як же далеко нашій українській Дуньці, навіть найбагатшій, до візантійської імператриці!» [15, с. 83]. Імена справді близькі за значенням і мають спільний складник – *Εὐδοξία* «благославна» («царське» ім'я-комплімент від Яреми) та *Εὐδοκία* «благовоління» (паспортне ім'я героїні), проте *доброї волі* не досить для *доброї слави*, й персонажка, попри всі її претензії на «царювання» – лише «наївна жінка, розгублена від багатства, <...>, безладна у своїх вчинках, може, навіть безпорадна» [там само].

У «Хто ти?» Євген Гуцало називає однаковим ім'ям *Галія* двох сестер, одну з яких мати замолоду покинула в сиротинці [11]. Зазвичай сестрам (братам) батьки дають різні імена, але в цій історії дублювання антропоніма стає символом невидимості Галі-старшої для її матері, забуття (адже жінка не навідує своєї доньки, доки та росте в дитбудинку); можливо, й ім'я своє дівчинка отримала вже після зникнення матері з її життя. Якщо ж Галія-старша стала, власне, Галею до того як опинилася у притулку, тоді, можливо, Одарка називає так само другу доньку, показуючи цим, що починає життя з чистого аркуша.

Висновки та перспективи дослідження. Ім'я в літературному тексті, незалежно від часу створення цього тексту, бере на себе частину авторової місії з розкриття не лише самого персонажа, його національної, релігійної чи іншої ідентичності, а й світу, в якому він перебуває, епохи, в якій він діє.

В одних випадках на цій функції антропоніма навмисне наголошено («Сестра моєї самотності» Галини Тарасюк, «Слово матері» Бориса Антоненка-Давидовича, «Отак загинув Гуска» Миколи Куліша чи «Брухт» Павла Загребельного, «Містичний вальс» Наталії Очкур), в інших висновки мусить робити сам читач («Козачка» Марка Вовчка, «Ти чуєш, Марго?» Марини Гримич).

Істотну роль у портретуванні персонажів відіграє вибір автором офіційного або антропоніма, який потому стає символом особистості. Зміна імені демонструє акт знищення, зречення особистості, розрив зв'язків з минулим («За щастям» Анастасії Якименко, «Святослав» Семена Склярєнка), зміни ставлення до персонажа інших людей («Сестра моєї самотності» Галини Тарасюк) чи автора («Козачка» Марка Вовчка, «Над Чорним морем» Івана Нечуя-Левицького).

Ми сподіваємося надалі розширити й поглибити дослідження українських літературно-художніх антропонімів, з огляду на появу на мистецькій арені нових імен і нових творів. Надалі зосередимо наукові пошуки довкола останніх виданих друком поетичних і прозових книжок сучасних українських авторів.

Література

1. *Антоненко-Давидович Б.* Слово матері. URL: <https://www.ukrplib.com.ua/books/printit.php?tid=4> (дата звернення: 24.05.2022)
2. *Багрянний І.* Тигролови. Кіровоград: Степова Еллада, 2000. 240 с.
3. *Белей Л. О.* Літературно-художня антропонімія як джерело розвитку національного іменника українців. *Мовознавство*. 1993. № 3. С. 35–40.
4. *Вдовиченко Г.* Госпіталь. Розвантажувальні дні. *Волонтери. Мобілізація добра*/С. Жадан, І. Карпа, І. Роздобудько, Л. Денисенко, Г. Вдовиченко та ін. [Електронне видання]. Харків: КСД, 2015. С. 7–31.
5. *Веґеш А.* Традиції та новаторство української літературно-художньої антропонімії посттоталітарної доби: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Івано-Франківськ, 2010. 18 с.
6. *Винничук Ю.* Весняні ігри в осінніх садах. [Електронне видання]. Харків: КСД, 2007. 288 с.
7. *Вовчок Марко.* Козачка. Народні оповідання. Київ: Веселка, 1983. С. 42–58.
8. *Горбач О.* Антропоніми в романі Володимира Даниленка «Газелі бідного Ремзі». *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2014. С. 93–96.
9. *Горіха Зерня.* Доця. Київ: Білка, 2019. 288 с.
10. *Гримич М.* Ти чуєш, Марго? Київ: Дуліби, 2012. 211 с.
11. *Гуцало Є.* Хто ти? URL: <https://www.ukrplib.com.ua/books/printit.php?tid=833>.

12. Етимологічний словник української мови: В 7 т. Т. 5 (Р–Т). Укл. Р. В. Болдирєв, В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова та ін. Київ: Наук. думка, 2006. 704 с.
13. *Щенко М.* Мій Хвильовий. Життя моє. Київ: Вид-во ПЕНМЕН, 2017. С. 59–64.
14. *Жадан С.* Дешев Мод. Харків: Фоліо, 2004. 224 с.
15. *Загребельний П.* Брухт. Харків: Фоліо, 2003. 253 с.
16. *Загребельний П.* Диво. Твори в шести томах. Т. 2. Київ: Дніпро, 1979. 575 с.
17. *Карпенко Ю. О.* Гумористичний принцип у літературній ономастиці. Записки з ономастики. 2003. Вип.7. С. 36–45.
18. *Кідрук М.* Любов і піраньї. Київ: Нора-Друк, 2011. 320 с.
19. *Кідрук М.* Не озирайся і мовчи. Харків: КСД, 2017. 513 с.
20. *Кричун Л.* Функції антропонімів у сучасному українському сатиричному романі: дис. канд. філол. наук: 10.02.01. Кіровоград, 1998. 239 с.
21. *Куліш М.* Отак загинув Гуска. URL.: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=2750> (дата звернення: 13.04.2022)
22. *Матіос М.* Солодка Даруся. Драма на три життя. Львів: Піраміда, 2005. 176 с.
23. *Мирний Панас.* Хіба ревуть воли, як ясла повні: Роман з народного життя. Харків: Фоліо, 2006. 350 с.
24. *Нечуй-Левицький І. С.* Микола Джеря. Твори в трьох томах. Т. 2. Київ: Дніпро, 1988. С. 6–112.
25. *Нечуй-Левицький І. С.* Над Чорним морем. Над Чорним морем Дві московки. Київ: Андронум, 2021. С. 5–176.
26. *Окуневич Т.* Онімний простір творів М. Куліша. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* Сер.: Лінгвістика: зб. наук. праць. Херсон: ХДУ, 2013. Випуск 17. С. 150–155.
27. *Очур Н.* Містичний вальс. Львів: Піраміда, 2004. 250 с.
28. *Процюк С.* Інфекція. Львів: Піраміда, 2002. 196 с.
29. *Склярєнко С.* Святослав. Донецьк: Сталкер, 2004. 640 с.
30. *Тарасюк Г.* Щаслива Дарочка. Острів зимового мовчання. *Ковчег для метеликів.* Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. С. 73–80, 150–157.
31. *Тарасюк Г.* Сестра моєї самотності. Бровари: ПП «МН ТРК «Відродження», 2009. 322 с.
32. *Якименко А.* За щастям. Електрифіковане та українізоване. Українське місто сто років тому. Київ: Темпора, 2021. С. 91–114.
33. *Dvořáková Ž.* Literární onomastika. Antroponyma. Praha: Vydavatelství Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, 2017. 292 s.
34. *Kosyl Cz.* Nazwy własne w prozie Jarosława Iwazskiewicza. Lublin: UMCS, 1992. 138 s.

References

1. Antonenko-Davydovych, B. (1993), *Mother's say [Slovo materi]*, URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=4> (last accessed: 24.05.2022)
2. Bahrianyi, I. (2000), *Tiger hunters [Tyhrolovy]*, Kirovohrad: Stepova Ellada.
3. Belei, L. O. (1993), *Fiction anthroponymy as a source of developing the national names treasure of Ukrainians [Literaturno-khudozhnia antroponimiia yak dzherelo rozvytku natsionalnoho imennyka ukrainsiv]*, *Movoznavstvo*, N3, pp. 35–40.
4. Vdovychenko, H. (2015). *Hospital. Unloading days [Hospital. Rozvanta-zhuvalni dni]*, *Volontery. Mobilizatsiia dobra*. S. Zhadan, I. Karpa, I. Rozdobudko, L. Denysenko, H. Vdovychenko etc., Kharkiv: KSD, pp. 7–31.
5. Vehesh, A. (2010), *Traditions and innovation of the Ukrainian literary-fiction antroponymy of the posttotalitarian era [Tradysii ta novatorstvo ukrainskoi literaturno-khudozhnoi antroponimii posttotalitarnoi doby]*. Abstract of Cand. of Philol. Sc. Diss. Ivano-Frankivsk.
6. Vynnychuk, Yu. (2007), *Spring games in autumn gardens [Vesniani ihry v osinnikh sadakh]*, Kharkiv: KSD.
7. Vovchok, Marko. (1983), *Cossack's daughter [Kozachka]*, *Narodni opovidannia*, Kyiv: Veselka, pp. 42–58.
8. Horbach, O. (2014), *Anthroponyms in Volodymyr Danylenko's novel «Gazelle poor Ramsey» [Antroponimy v romani Volodymyra Danylenka «Hazeli bidnoho Remzi»]*, *Naukovi pratsi Kam'yanets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka*, pp. 93–96.
9. Horikha Zernia (Duda, T.). (2019), *Daughter; [Dotsia]*, Kyiv: Bilka.
10. Hrymych, M. (2012), *Can you hear me, Marho? [Ty chuiesh, Marho?]*, Kyiv: Duliby.
11. Hutsalo Ye. *Who are you? [Khto ty?]*, URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=833> (last accessed: 12.04.2022).
12. *Etymological dictionary of the Ukrainian language; in 7 vols [Etymolohichniy slovnyk ukrainskoi movy: v 7 t.]*. (2006), Vol. 5 (R–T), R. V. Boldyriev, V. T. Kolomiets, T. B. Lukinova etc. (Comps.), Kyiv: Naukova dumka.
13. Yeshchenko, M. (2017), *My Khyliovi [Mii Kvyliovi]*, *Zhyttia moYe*, Kyiv: Vydavnytstvo PENMEN, pp. 59–64.
14. Zhadan S. (2004), *Depeche Mode [Depesh Mod]*, Kharkiv, Folio.
15. Zahrebelny, P. (2003), *Scrap [Brukht]*, Kharkiv: Folio.
16. Zahrebelny, P. (1979), *The wonder [Dyvo]*, Works in six volumes, Vol. 1, Kyiv: Dnipro.
17. Karpenko, Yu. O. (2003), *Humorous principle in the literary onomastics [Humorystychnyi pryntsyv u literaturnii onomastytsi]*, *Zapysky z onomastyky*, Iss. 7, pp. 36–45.

18. Kidruk, M. (2011), *Love and pirahnas [Liubov i pirani]*, Kyiv: Nora-Druk.
19. Kidruk, M. (2017), *Don't look back and keep silence [Ne ozyraisia i movchy]*, Kharkiv: KSD.
20. Krychun, L. (1998), *Functions of anthroponyms in the modern satirical novel [Funksii antroponimiv u suchasnomu ukrainskomu satyrychnomu romani]*, Cand. of Philol. Sc. Diss. Kirovohrad.
21. Kulish, M. (1960), *This is the way Huska die [Otak zahynuv Huska]*, URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=2750> (last accessed: 13.04.2022)
22. Matios, M. (2005), *Sweet Darusia. A drama of three lives [Solodka Darusia. Drama na try zhyttia]*, Lviv: Piramida.
23. Myrnyi, Panas. (2006), *Do oen low when the mangers are full: A novel about people's life [Khiba revut voly, yak yasla povni: Roman z narodnoho zhyttia]*, Kharkiv: Folio.
24. Nechui-Levytskyi, I. S. (1988), *Mykola Dzheria [Mykola Dzheria]*. Works in three volumes, Vol. 3, Kyiv: Dnipro, pp. 6–112.
25. Nechui-Levytskyi, I. S. (2021), *Over the Black Sea [Nad Chornym morem]*, Nad Chornym morem. Dvi moskovky, Kyiv: Andronum, pp. 5–176.
26. Okunevych, T. (2013), *Expanses of onyms in M. Kulish's works [Onimnyi prostir tvoriv M. Kulisha]*, Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu, Ser.: Lihvistyka: zbirnyk naukovykh prats, Kherson: KhDU, Iss. 17, pp. 150–155.
27. Ochkur, N. (2004), *A mystical valse [Mistychnyi vals]*. Lviv: Piramida.
28. Protsiuk, S. (2002), *Infection [Infektsiia]*, Lviv: Piramida.
29. Skliarenko, S. (2004), *Sviatoslav [Sviatoslav]*, Donetsk: Stalker.
30. Tarasiuk, H. (2009), *Darochka the Happy [Shchaslyva Darochka]*, *Winter silence island [Ostriv zymovoho movchannia]*, Kovcheh dlia metelykiv. Lutsk: VAT «Volynska oblasna drukarnia», pp. 73–80, 150–157.
31. Tarasiuk, H. (2009), *The sister of my solitude [Sestra moiei samotnosti]*, Brovary: PP «MN TRK «Vidrodzhennia».
32. Yakymenko, A. (2021). *Running after the happiness [Za shchastiam]*, Elektryfikovane ta ukrainizovane. Ukrainske misto sto rokiv tomu. Kyiv: Tempora, pp. 91–114.
33. Dvořáková, Ž. (2017), *Literary onomastics. Anthroponyms [Literární onomastika. Antroponyma]*, Praha: Vydavatelství Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.
34. Kosyl Cz. (1992), *Proper names in Yaroslav Ivashkevych's prose [Nazwy własne w prozie Jarosława Iwaszkiewicza]*, Lublin: UMCS.